

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Frid. Adolphi Lampe S. S. Theol. Doct. Ej. Et Hist. Eccl.
Professoris Ordinarii, Delineatio Theologiæ Activæ**

Lampe, Friedrich Adolph

Herbornæ Nassaviorvm, 1728

Caput VI. De moralitate actionum humanarum cum Lege divina
collatarum, sive de Virtute & Vitio atque inde oriundis Operibus bonis &
malis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-28501

Revelatio sufficeret, ad tenebras crassissimas ignorantiae & praejudiciorum, quibus mens in statu corruptionis captiva tenetur, dispellendas. Unde animus caelesti hoc lumine illustratus in plena emphasi *lucerna jehovæ* dicitur Prov. xx. 27.

CAPVT SEXTVM.

De moralitate actionum humanarum cum Lege divina collatarum, sive de *Virtute & Vitio* atque inde oriundis *Operibus bonis & malis*.

SUMMARIUM.

In hoc capite tractatur

I. De moralitate actionum secundum Legem Dei exactarum §. 1. --- 29. *Et quidem ita, ut*

A. Diversae formae, quae per eam in actionibus producuntur, enarrentur §. 1. 2.

1. Per distinctionem 1.

2. Per subdistinctionem 2.

B. Singulae illae formae percenseantur 3---20.

1. Opponuntur habitus diversi 3---11.

a. Virtus 3---8. *cujus natura indicatur*

D 5

a. Ex

- α. Ex nominibus, quæ ei dantur 2.
 β. Ex definitione ejus 4--8. quæ
 N. Proponitur 4.
 D. Defenditur 5.
 J. Deducitur 6--8. ubi docetur
 a. Quod subjectum virtutis sit voluntas 6.
 b. Quod præcipua ejus attributa sint 7, 8.
 a. Fixum propositum 7.
 b. Unitas 8.
- b. Vitium 9--11, quod
 a. Definitur 9.
 β Quomodo virtuti sit oppositum, indicatur 10, 11.
2. Opponuntur actiones diversæ 12--20.
 a. Opera bona 12--15, quorum natura eruitur
 α. Ex nominibus, quæ iis dantur 12.
 β. Ex definitione 13.
 γ. Ex divisione 14, 15, quæ
 N. Proponitur 14.
 D. Illustratur 15.
- b. Opera mala 16--20, quorum natura docetur
 α. Ex nominibus 16.
 β. Ex definitione 17.
 γ. Ex distinctione eorum 18--20.
 N. Quoad materiam 18.
 D. Quoad formam & inde oriundos gradus 19, 20.

II. De

II. De methodo, qua singula sunt exponenda

21--23.

A. Generali 21.

B. Speciali 22.

I.

Quando Lex divina *regula* instar applicatur actionibus humanis, ut illæ ad eam aut componantur aut exigantur, certa inde earum forma emergit, quam $\theta\theta$, *moralitatem* earum appellamus. *Moralitas* hæc duplex est; aut enim adest *convenientia* cum Lege Dei, aut *discrepancia* ab ea. Illam Scriptura appellat טוב *ἀγαθὸν* bonum sc. morale, unde ἀγαθότης, *bonitas*, *probitas* Sap. vii. 26. Synonymum est ישר *Rectitudo*, *Legalitas*, ἐννομία seu ἐννομία secundum Hellenistas, qua aliquid fit νομίμως 2. Tim. ii. 5. & præcipue צדק / צדקה / δικαιοσύνη *justitia*, relate ad iudicium Dei atque conscientiae secundum hanc Legem Act. x. 35. Ad figurata pertinet nomen καθαρότης *puritas*. Hæc autem dicitur ער / πονηρόν, κακόν, *malum*. עון / pravitas, עש / ἀδικία, *injustitia*, & pressius ad rem præsentem ἀνομία *illegalitas* 1. Joh. iii. 4. Eiusdem amplitudinis in stylo sacro est ἁμαρτία *peccatum*, & in sensu metaphorico ἀκαθαρσία *impuritas*. Relativa porro sunt nomina *obedientiae* & *inobedientiae*. Phrases etiam æquipollentes reperiuntur. Nam *conformitas* cum Lege passim per *servare Legem*, ac *verbum Dei*, *pugnantia* contra eam per *Legem Dei non servare*, *transgredi* &c. circumscribitur.

II. Og-

II. Occurrit autem hæc convenientia & inconvenientia partim in ipsis mentis *habitus*, partim in *actionibus* inde proficiscentibus, quæ perpetuam cum illis habitibus analogiam habent Matth. vii. 17. 18. xii. 23. Illud *velle*, hoc *operari* dicitur Phil. ii. 12. Moralitas *habituum* se dividit in *Virtutem* & *Vitium*. Moralitas *actionum* distinguit inter *Bona* & *Mala Opera*. Hæc probe sunt dirimenda, ne nos feriat istud Jes. v. 20. *Va, quæ dicitis malum bonum, & bonum malum; ponendo tenebras lucem & lucem tenebras; ponendo amarum in dulce & dulce in amarum.*

III. VIRTUS, ἀρετή, in facris quoque aliquando sensum moralem habet Phil. iv. 8. 2. Petr. i. 5. Utrobique tamen angustiores sensum fundit, quam hic innuimus. Equipollet autem ἡσυχία / ὁσιότης, *studium probitatis*, Hos. vi. 6. Mich. vi. 8. & relate ad normam ὁσιότης ἢ ἀληθείας Eph. iv. 24.

IV. Per *Virtutem* intelligimus *fixum voluntatis a Spiritu sancto acta propositum secundum normam totius Legis Evangelicæ per gratiam Dei constanter agendi.*

V. Definitio hæc se commendat.

(1) Quia congruit phrasi Scripturæ, qua *Virtus* dicitur *zelus bonorum operum* Tit. ii. 14.

(2) Quia convenit cum idea *Virtutis*, quam sana ratio præbet, cui *Virtus* est *amor rationalis*, sive uti *Augustinus* de Civ. D. xv. 22. loquitur, *ordo amoris*, id est, *amor rite ordinatus*, sive, quod eodem recidit, *propositum secundum conscientiam vivendi.*

(3) Quia

(3) Quia Virtutem exhibet, uti Statui Gratia est accommodata.

(4) Quia ita universalis est, ut fontem ostendat omnium habituum & actionum dictaminum Legis convenientium.

(5) Quia omnem *spuriam* Virtutem excludit, uti liquido apparet, quando fucatae gentium Virtutes cum hac descriptione conferuntur.

VI. Sedem propriam Virtus in *voluntate* habet, quia omne *propositum* involvit voluntatis *determinationem*. Licet enim distingui soleat inter *virtutem dirigentem*, quae est *scientia* intellectus, & *directam*, quae est *recta voluntatis determinatio*, nihilominus *scientia* intellectus ad genuinae Virtutis altitudinem in homine corrupto non ascendit, nisi per voluntatis sanctum *propositum* eousque elevetur, quae non solum scientiam ad verum *finem* perducit, sed etiam *media* adhibet, per quae scientia perficitur. Unde 2. Petr. 1. 5. *ἡ γνώσις cognitio* Virtuti subjungitur.

VII. Ad praecipua genuinae Virtutis Evangelicae idiomata pertinet primo, quod contineat *propositum fixum* a mera velleitate, seu *voto evan-*
do Prov. xxi. 25. differens. Adeoque involvit

(1) Maturam *deliberationem* Luc. xiv. 28.

(2) *Electionem liberam* Deut. xxx. 19. *con-*
junctam

(3) Cum intima propositi *conscientia*, quae parrhesiam dat voluntatis hanc plenam propensionem declarandi precibus ac juramento Ps. cxix. 5. 106. desinentem

(4) In *actuositate* efficaci secundum istud *pro-*
positum.

VIII. Porro Virtus natura sua *simplex* atque *una* est, comprehendens UNUM NECESSARIUM Luc. x. 42. atque hac ex parte ipsius *simplicitatis* Dei umbram quandam in regenito exhibet. Distingui quidem potest in multas virtutes *particulares* præeunte Scriptura Phil. iv. 8. & ipsius Dei exemplo 1. Petr. ii. 9. Hoc tamen *unitati* Virtutis non officit, *tum* quia omnes tam arcte inter se cohærent, ut nequeat unam sincere velle, qui non omnes vult: (Confer Cap. præced. §. xxiiii. n. 4.) *tum* quia propositum illud in proxima potentia nobis obversatur sub idea Virtutis cujusdam universalis, quæ & omnia *objecta* virtutis & omnes *actus* virtuosos vasto suo regno amplectitur. Clare hoc patet ex idea *sanctitatis* & *amoris*, quibus vocibus proximi effectus propositi hujus solent exprimi. Illustrari hoc ipsum eleganter potest figuris tam *gemmarum* pectoralis, quam *Seraphinorum* ac *Cherubinarum* mysticis, quæ nil nisi virtutum Evangelicarum sibi invicem innexarum elegantissima systemata sunt.

IX. VITIUM, *κακία*, רשעה / *malitia*, תרבות *pravitas*, מום / *defectus*, & ita porro, dicitur. Per id indigitatur *quæcunque inclinatio voluntatis per corruptionem naturalem hominis ad agendum aliquid aut contra aut saltem præter Legem Dei.*

X. Notanda hic est oppositiones inter *Virtutem* & *Vitium* ratio.

(1) Quoad originem Vitium non est habitus infusus sed innatus.

(2) Quoad interiorem indolem in *abstracto* hæc duo

duo extrema adeo directe sibi invicem sunt opposita, ut positio unius sit negatio alterius. Verum in *concreto* diversa est *virtutis*, quam *vitii* ratio. Ad *Virtutem* enim perfectum propositum bene agendi requiritur: *Vitii* autem rationem etiam imperfectum male agendi propositum habet.

XI. Motivæ, quæ in genere *Virtutem* præ *Vitio* commendant, sunt omnia fundamenta Legis divinæ & omnes promissiones, quibus illa est obsignata. Præcipuum autem est illud, quod in *Virtute* *summum Bonum* & in *vitio* *summum Malum* sano sensu contineatur.

XII. Effectus uniuscujusque *Virtutis* sunt *BONA OPERA*, quæ phrasis in Scriptura est frequentissima. Matth. 7. 16. Rom. 11. 7. Ephes. 11. 10. Tit. 11. 14. &c. Hinc *bonum facere* omne exercitium virtutis comprehendit Ps. xxxiv. 15. xxxvii. 3. Metaphorice *fructus boni* dici solent Ps. 1. 3. Matth. 111. 8. 10. Joh. xv. 2. &c. Quemadmodum arbor *succo* requisito quasi impregnata ex se protrudit *plures fructus bonos*, id est *salubres & amœnos*, quibus *scopus plantationis* attingitur, & *semen* similibus arboribus progignendis aptum propagatur; ita in regentis, qui sunt *plantatio Dei*, habitus virtutis infusus producit multos effectus Deo, Christo, Angelis, Ecclesiæ utiles & amœnos, per quos gloria Dei promovetur, ac *semen spirituale* propagatur.

XIII. Per *Opus Bonum* adeoque designatur *quæcunque particularis actio hominis regenti sive interna sive externa Legi divinæ conformis*.

XIV.

XIV. Quamvis improbemus divisionem operum bonorum in κατ' ὀρθώματα & καθήκοντα, quasi dicas, *quæ perfectis & quæ imperfectis incumbunt*, quas officiorum classes ex schola Stoicorum in Christianam quidam transferre conati sunt; nihilominus distingui debet inter opera *perfecte & imperfecte* bona. Illa nominantur *opera Legis*. Rom. III. 26. 28. Gal. II. 16. quæ nempe ita plene conveniunt *Legi fœderis operum*, ut justitiam coram Deo dare queant. Hæc autem dicuntur *opera convenientia respicientiæ* Act. XXVI. 20. quæ nempe conveniunt *Legi fœderis Gratia*, & cum ad tantam perfectionem per se non adscendant, ut ullam justitiam coram Deo largiri queant, nonnisi in merito Christi grata Deo esse possunt. Hujus generis sunt illa *Opera bona*, quæ hic in censum veniunt.

XV. Ut hujus discriminis ratio eo clarius elucescat, notandum est, quod sicuti diversi generis *liquores* in *succo* occurrunt, qui *fructus bonos* ex se gignit, ita diversi habitus in unoquoque *opere* concurrere debeant, ut istud *bonum* dici queat. Hos habitus sub nomine *Virtutum Cardinalium* mox recensebimus. Verum mixtura horum habituum nunquam in regentis ita est defœcata, ut non simul aliquid ex labe originali in illis residua, instar *succi heterogenei* adhæreat, quod quamvis Deus secundum indolem Fœderis Gratia toleret, *opus* tamen ipsum *imperfectum* reddit.

XVI. Pari ratione ex *Vitio* unoquoque gignuntur *OPERA MALA* Joh. III. 19. VII. 7. Col. I. 21. &c. *carnis* Gal. V. 19. *tenebrarum* Rom.

Rom. xi. 11. 12. Eph. v. 11. *mortua* Hebr. vi. 1. ix. 14. Horum sceditatem variis vocibus Scriptura exprimit, quales sunt **חַטָּאת** *Amalgia*, *peccatum* in sensu strictiori, **עוֹשׂה** *defectio*, **פְּתוּלָה** *vanitas*, **צַדִּיק** *injustitia*, **רִמְיָה** *perfidia*, **עוֹשׂה** *reatus*, **Παραβάσις** *transgressio*, **Παράπτωμα** *lapsus*, **ἡττημα** *defectus* &c.

XVII. Per illa designatur *quæcumque particularis actio interna vel externa, quæ aut præter aut contra Legem Dei committitur.*

XVIII. Inter duo ergo distingui potest peccatorum genera. Alia magis directe *contra Legem Dei* committuntur, etiam quum conscientia attestatur, quod Legi divinæ adversentur. Alia actiones intentione *contra Legem Dei* aliquid agendi carent, sed eo ipso peccata sunt, quia dum *Legem divinam* non sunt præscriptæ, præter illam fiunt. In prioribus dominatur *Atheismus practicus*, in posterioribus *Superstitio*. Hinc Scriptura inter illos, qui Legi Dei aliquid addunt aut demunt Deut. v. 2. x. 11. 32. nec non qui ad *dextram* aut *sinistram* ab ea *recedunt* Deut. v. 32. Ies. xxx. 2. Proverb. v. 27. distinguere solet. Quamvis strictè loquendo, quicquid præter Legem Dei fit, ei etiam *contrarietur*. Nam inter illa, quæ Lex interdixit, etiam *ἑθελοθησικία*

XIX. Cæterum in singulis actionibus malis plures *habitus* vitiosi itidem concurrunt. In eo tamen *Opera Mala* quodammodo aliter se habent, quam *Opera Bona*, quoniam omni mixtura Virtutis carent.

XX. Nihilominus certum est, quod alia *Opera Mala* aliis sint atrociora. Nam quo ma-

E

gis

gis directe Legi Dei contrariantur, eo pejora sunt. Id autem de illis dici debet, quæ & contra clariorem Legis divinæ notitiam, & magis contra illas Leges, quæ directius gloriam Legislatoris summi concernunt, committuntur. (Confer, quæ de gradibus status corrupti Cap. 111. §. 27. 29 sunt notata.)

XXI. Campum latissimum aperuimus, quem permensuri hac *methodo* utemur.

(1) Ut singulas partes apte inter se connectamus.

(2) Ut Virtutes & Vitia sibi invicem, quoad saltem fieri potest, opponamus. Neque enim Virtutes pro more veterum concipimus, quasi in medio inter duo vitia collocatas, sed singulas singulis vitiis oppositas. Et hæc oppositio non solum ad illustrationem majorem faciet, verum etiam compendium dictionis præstabit. Nam eadem argumenta, quæ virtutem suadent, vitium ei oppositum dissuadent & vice versa.

(3) Ut ex utrisque tam Virtutibus quam Vitiis deducamus illisque subordinemus illas Actiones sive Bonas sive Malas, quæ magis proprii singulorum fructus sunt.

(4) Ut in nexus inter Virtutes specialiores deductione ad illud vinculum attendamus, quod inter *Fidem* & reliquas *Virtutes ac Bona Opera* intercedit.

(5) Ut tractationi Virtutum passim, quantum pote, præmittamus tractationem Vitiorum, quoniam hæc priorem etiam in homine corrupto locum occupant, adeoque per eorum expul-

pulsionem Virtutum inhabitationi locus debet sterni.

(6) Ut in Vitiis sollicite distinguamus, quid ipsis regenitis cum inconversis commune sit, & quid in hos solos cadat.

(7) Ut relationem officiorum ad Oeconomiam Evangelii, sub qua nos agimus, ostendamus, atque ita doceamus, quid illud sit, quod Phil. 1. 27. appellatur *conversari digne Evangelio Christi*.

XXII. Ordo autem postulat, ut incipiamus a VIRTUTIBUS CARDINALIBUS, per quas non tam intelligimus reapse distinctos mentis habitus, quam attributa quaedam essentialia cuicumque seu Virtuti seu Operi Bono communia, formamque omnis bonitatis moralis constituentia. His enim attributis generalibus suppositis atque explicatis, in speciali officiorum recensione repetitionis onere erimus liberati, atque eo brevius id absolvemus, per quod unum officium ab altero est distinctum.

XXIII. In circumscribendo harum Virtutum Cardinalium numero unicuique permittimus, ut suo ingenio fruatur. Nos nostrum ordinem sequemur. Quicquid Lex præscribit circa omnes actiones, quicquid requiritur, ut qualiscunque actio rationalis, adeoque moraliter bona, queat dici, ad duo capita redit, ut nempe ad *legitimum finem* tendat, atque ut id *legitimo modo* per media a Legislatore præscripta fiat. Accurate ergo dispiciendum erit de *Fine ac Modo*, quem Lex præscribit; ac inde conficiendum, quænam sint Virtutes, per quas homo regenitus in illo Statu

Imperfectionis, in quo nunc est constitutus, debite circa *Finem* ac *Modum* occupetur. Unde apparebit Virtutes Cardinales omnibus Bonis Operibus Regenitorum formam illam dantes, per quam Deo in Christo placere possunt, ad *ternarium* revocari posse, nempe *Humilitatem*, *Simplicitatem* & *Sinceritatem*. Per duas enim priores Regenitus legitimum *Finem* sibi proposuit, per postremam *via recta* ad illum *Finem* pertingere contendit. Hæc divisio nobis eo magis arridet, quia convenit cum criteriis Bonorum Operum, quæ Confessionibus receptis Ecclesiæ nostræ definita sunt.

C A P U T S E P T I M U M.

De fine actionum humanarum legitimo & illegitimo.

S U M M A R I U M.

De Fine actionum agitur

- I. In genere §. 1---4. Ubi ostenditur
 - A. Quod *Finis* debeat respici 1---3.
 - B. Qualis esse debeat 4.
- II. In specie §. 5---29. proponitur
 - A. *Finis* legitimus, Bonum verum §. 5---23. quod
 1. Describitur §.
 2. Per partes deducitur §. 6---23.

a. De